

מתן על הפרק

מפגש מחודש עם התנ"ך

מלכים ב' פרקים א' - ב'

בפרקים אלה אנו נפרדים מאלהינו הנביא. פרק א' מספר על העימות בינו ובין המלך אחזיה החולה ושולח לדרוש בבעל זבוב. במפגש המשולש עם שלוחי אחזיה, מתלבן מעמדו של איש האלקים בישראל. פרק ב' מתאר את הסתלקותו של אליהו. דביקותו העזה של אלישע באלהיו מזכה אותו להגיע לדרגת יורשו בנבואה.

"וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק א'

1 (א) אחזיה מתואר בסוף מל"א (כ"ב,ג) כמלך רשע שעבד את הבעל, מדוע אפוא נענש דווקא על דרישתו בבעל זבוב? דייקו בדברי המלאך (ג).

(ב) מה ההבדל בין דרישת אחזיה בבעל זבוב (ב), לבין תשובת הנביא (ג-ד)? חישבו - מה חרוץ את גורל אחזיה לפי המלאך ומה אמור לחרוץ את גורלו לפי בעל זבוב? (שימו לב למילה 'ולכן' בפסוק ד).

2 (א) מששמע אחזיה את דברי המלאך, הוא שולח משלחות נוספות, הפעם לאלהיו. במה שונות משלחות אלה מהמשלחת לבעל זבוב? שימו לב לשינויים בדברי שר החמישים לאלהיו בכל משלחת.

(ב) השורשים 'עלה' ו'ירד' הם השורשים המנחים בפרקנו. עיקבו אחרי המופעים שלהם ושימו לב להקשרים ולמשמעויות השונות הניתנות להן במהלך הפרק ולאופי המאבק המשתקף דרכן.

3 אליהו מזהה סתירה פנימית בדברי שר החמישים (י; יב). מהו לדעתכם שורשה המחשבתי של סתירה זו, ומה היא מלמדת על התפיסות המנוגדות של אליהו ושל השר (ואחזיה שולחו) באשר ליחסי מלך ונביא? היעזרו גם במשמעות ההפוכה של השורש 'ירד' בדברי השר ובדברי אליהו.

פרק ב'

הפרק בנוי משני חלקים מקבילים המתארים מסלול גאוגרפי הפוך: א-יב: מסע הפרידה של אליהו בדרכו לעבר הירדן. יג-כה: שיבת אלישע לארץ.

4 (א) מדוע מסרב אליהו להניח לאלישע להצטרף אליו? ראו את דברי רש"י: "שב נא פה - חפץ היה לדחותו מחמת ענוה שלא יראה בהלקחו". התוכלו להציע פירוש אחר?

ב) במהלך הפרק משורטטים היחסים המורכבים בין אלישע לבני הנביאים. שימו לב ליחסים המתנשא המשתקף בחלק הראשון של הפרק. מה משותף לבני הנביאים ולאלהיה ביחסם לאלישע? היעזרו בדברי הרד"ק: "ואליהו נאמר לו ברוח הנבואה כי באותו היום ילקח ולא גלה הדבר לאלישע, אבל אלישע נאמר לו גם כן ברוח נבואה".

5 רק בפעם הרביעית מקבל אליהו את אלישע ואומר לו 'שאל נא מה תבקש'. אלישע מבקש בקשה מפתיעה: 'ויהי נא פי שניים ברוחך אלי'. מה פשר בקשתו?

כיוון אחד מצוי בדברי 'בן סירא' (מ"ח יג-יד): "אַלְיָהוּ נִסְתַּר בְּסַעֲרָה וְאַלְיִשֶׁעַ נִמְלָא רֹחוֹ, פִּי שְׁנַיִם אֲתוֹת הִרְבָּה וּמוֹפְתִים כָּל מוֹצָא פִּיהוּ".

הביטוי 'פי שניים' מופיע גם בדברים כ"א, יז. כיצד ניתן לפרש על פיו את הביטוי בסיפורנו? היעזרו בדברי הרד"ק בשם אביו: "ואדוני אבי ז"ל פירש "פי שניים" - שני חלקים שאל שיהיה לו מרוח אליהו. וכן הוא אומר "פי שניים בכל אשר ימצא לו" - שני חלקי נכסיו, כי הבכור נוטל שני חלקים מן הנכסים, והפשוט נוטל החלק השלישי".

6 במרכז הפרק מתוארת עליית אליהו בסערה השמימה.

א) מה חשיבותה של ראיית אלישע את עליית אליהו, וכיצד ניתן להבין את זעקתו 'אבי אבי'?

ב) בתיאור זה נודעת לבגדים חשיבות סמלית מרובה. השוו בין שני מעשי אלישע הקשורים בבגדים (יב-יג) ונסו לעמוד על משמעותם.

7 חלקו השני של הפרק מתאר את מסעו של אלישע בחזרה לארץ, בכל שלב במסע מתגלה פן נוסף בכוחו הנבואי של אלישע, והמעגלים הולכים ומתרחבים. עיקבו אחר התחנות השונות במסע:

חציית הירדן (יג-טו): מה מסמלת חציית הירדן בידי אלישע בדרך זו?

אלישע ובני הנביאים (טז-יח): במה מתגלה עליונותו של אלישע בדו שיח עם בני הנביאים?

ריפוי מי יריחו (יט-כב): השוו את מעשה אלישע ביריחו לראשית שליחותו של אליהו (י"ז, א) שנסמכה אף היא למעשה חיאל ביריחו. מה ההבדל ביניהם?

הנערים והדובים (כג-כד): איזה היבט נוסף מתגלה בפגישתו עם הנערים מיריחו? הנגידו לשלב הקודם.

"וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא" < הרחבה

הסתלקותו הפלאית של אליהו, ללא ציון מפורש של מותו, הותירה פתח לשיבתו של אליהו לעולמנו. כבר בחתימת ספר מלאכי, אחרון הנביאים, אנו קוראים על תפקידו של אליהו לעת הגאולה (מלאכי ג', כג-כד): "הֲנֵה אֲנֹכִי שֶׁלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לְפָנַי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. וְהָשִׁיב לָב אֲבוֹת עַל בְּנִים וְלָב בְּנִים עַל אֲבוֹתָם".

קנאותו הגדולה של אליהו מומתקת לעתיד לבוא, והוא הופך להיות זה שישכין שלום בין הבנים והאבות. גם במסורת חז"ל ואף לאחריה ממשיך אליהו להתגלות ולפעול בעולמנו, אולם הפעם כסניגורן של ישראל: 'מה שנוהגין לומר פסוקי דאליהו וזמירות המיוסדים על שמו במוצאי שבת היינו משום... דבמוצאי שבת יושב אליהו ז"ל תחת עץ החיים וכותב זכויות של שומרי שבת (מהרי"ל).

המשך בעמוד הבא

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים

זיקתו של אליהו למוצאי שבת ולסעודת 'מלוה מלכה' נתגלגלה גם מדברי התלמוד 'כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח' (עירובין מג ע"ב), מכאן שהחל מצאת השבת עשוי אליהו להופיע ולבשר את הגאולה. בהתאם לכך, מושר הפיוט הבא, המשלב בתוכו את כפל פניו של אליהו, כחלק מהזמירות של מוצאי שבת במנהג קהילות אשכנז:

...איש עתיד להשתלח משמי ערבות

איש פקיד על כל בשורות טובות

איש ציר נאמן להשיב לב בנים על אבות

איש קרא קנא קנאתי לה' בתפארה

איש רכב על סוסי אש בסערה

איש שלא טעם טעם מיתה וקבורה

איש תשבי על שמו נקרא תצליחנו על דו בתורה

תשמיענו מפיו בשורה טובה במהרה

במהרה תוציאנו מאפלה לאורה

איש תשבי תצלנו מפי אריות

יבשרנו בשורות טובות

ישמחנו בנים על אבות במוצאי שבתות

אשרי מי שראה פניו בחלום

אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום

ה' יברך את עמו בשלום

ככתוב הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא

לפני בא יום ה' הגדול והנוא

והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם

(על פי: הרב א' סמט, פרקי אליהו. אתר 'הזמנה לפיוט')